

JONAS SOLSBERIETIS
John of Salisbury

JONO SOLSBERIEČIO *POLIKRATIKAS*,
ARBA *APIE DVARIŠKIŲ PRAMOGAS*
IR FILOSOFŲ PĖDSAKUS.
ANTROJI KNYGA, 10–13 SKYRIAI

John of Salisbury's *Policraticus*
or *On the Fivolities of Courtiers and the Footprints*
of Philosophers. Book II, Chapters 10–13

ANTROJI KNYGA

10 SKYRIUS

APIE VESPASIANĄ, APIE KURĮ PASAKOJAMA,
KAD JIS IŠGYDĖ ŠLUBĮ IR NEREGĮ

Pasak kai kurių rašytojų, Vespasianas, Judėjos baudėjas ir teisingiausiojo Jeruzalės griovėjo Tito tėvas, stebuklo ženklų tarsi Dievo pirštu buvo nurodytas kaip kerštas tautoms. Jam dar netapus imperatoriumi, „du vargšai žmonės iš plebėjų tarpo, vienas neregys, antras šlubis, prisiartinio prie jo tuo metu, kai jis vadovavo teismui, prašydami išgydyti, [...] neva akys praregės, jeigu jis spjausias tiesiai į jas, o koja sutvirtės, jeigu jis teiksis paliesti ją kulnu. [...]. Draugams neatstojant... pabandė ir viena, ir kita – sėkmė buvo stulbinanti“ (Trankvilas 2008: 308). Jo valdymas, taip pat ir Vitelijaus bei Otono, valdžiusių po pabaisos Nerono mirties, buvo išprašauti daugybe dangaus ženklų, dalis iš jų buvo nuostabūs.

RAKTAŽODŽIAI: Jonas Solsberietis, *Polikratikas*, Dievas, pranašavimai, ženklai, gamta, valia, malonė.

KEY WORDS: John of Salisbury, *Policraticus*, God, prophecies, signs, nature, will, grace.

11 SKYRIUS

YRA GAMTAI PRIEŠTARAUJANČIŲ ŽENKLŲ
(Augustini. 1863: Lib. XXI [VII–VIII])

O kad tokių nuostabą keliančių ženklų panašiais atvejais daug atsiranda, neabejoja tas, kuris ištikimai prisimena evangeliškus pažadus, nes parašyta: „Bus ženklų saulėje, mėnulyje ir žvaigždėse...“ (Lk 21, 25). Ir aš manau, kad šitaip išpranašautus ženklus galima drąsiai priskirti tiems, kurie prieštarauja gamtai, pavyzdžiui, tokius kaip Viešpaties kančioje „saulės šviesai užgesus. Šventyklos uždanga perplyšo pusiau“ (Lk 23, 45). „Atsiverė kapų rūšiai, ir daug užmigusių šventųjų kūnų prisikėlė iš numirusių“ (Mt 27, 51–52). Juk toks saulės užtemimas negali būti gamtinis, toks, per kurį mėnulis užstoja saulę, nes buvo matomas anksčiau už keturiolikos dienų mėnulį, nebent gal kas nors iš žydiškos klastos atstovų, pataikaudamas savo netikėjimui, sakytų, kad tuo metu saulę užstojo Venera, nes ji yra didelė ir, pasak astrologų, vienintelė iš penkių žvaigždžių, kuri naktimis meta šešėlį taip, kaip tai daro mėnulis (Capella 1977: Lib. VIII, 883). Tačiau toks argumentas atmestinas kaip tuščias, nes jo protas neįrodo, taip pat tikėjimas nepriima. Juk kaip galėtų toks šviesus Veneros kūnas sukurti tokią tamsą?

Dionisijas Areopagitas laiške Polikarpui rašo, kad jis ir dar keli filosofai tada regėjo mėnulį užstojant saulę, ir tai prieštaravo gamtai, nes dar nebuvo atėjęs jų išsirikavimo vienoje linijoje laikas (Areopagite 1991: 7.2, 15–16). Vėliau apie tai pamokslaujantis Paulius paskatino jį atsiversti. Žinau, kad daug kas apie tai kitaip pasakoja, bet pirmenybę teikiu Dionisijui, nes jis rašė apie tai, ką regėjo, o kiti – apie tai, ką manė.

Tačiau ženklai dažnai būna ne tik bendri, bet ir visuotiniai, tokie kaip tas, kad, Dievui merdint, „nuo šeštos iki devintos valandos visą kraštą gaubė tamsa“ (Mt 27, 45). Tai, kas juose yra atskira arba mažiau bendra, dėl savo reikšmingumo visiems laikams įgyja visuotinumą. Juk toji mirtis visiems Mozės veidą atidengė, privertė atsikratyti seno užkietėjimo ir atskleidė prisikėlimo amžinajame džiaugsme pradmenis (2 Kor 3, 15–16). Visi tie ženklai, apie kuriuos kalbama, kad jie pasirodys likus penkiolikai dienų iki teismo (jeigu tikrai pasirodys, nes kanoniniuose tekstuose apie juos nieko nerašoma), gamtos dėsniams bus mažiausiai pavaldūs, nes dažniausiai gamta mes vadiname įprastą įvykių eigą arba slaptas jų priežastis, kuriomis protas juos gali paaiškinti.

12 SKYRIUS

PASAK PLATONO, GAMTAI NIEKAS NEPRIEŠTARAUJA,
NES GAMTA YRA DIEVO VALIA

Vadovaujantis Platonu, kuris teigia, jog gamta yra Dievo valia, žinoma, niekas iš minėtų dalykų nevyksta priešingai gamtai, nes Dievas daro visa, ką panorėjęs. Daiktams skirdamas priežastis, jis siekia visiems dieviškosios gerovės kaip galutinio

tikslo, nes jam, – tęsia Platonas, – kaip pačiam geriausiam, yra svetimas bet koks pavydas. Atsižvelgdamas į tai, jog visuma yra tapati sau, o kiekviena prigimtis gali būti tinkama laimei ir jos siekia, sutinku, kad, jeigu kas nors teigia, jog Dievo valia yra pats tikriausias visų daiktų šaltinis, jis mąsto teisingai (Platonas 1995: 66 [29 e]).

Iš tiesų Dievo išmintis ir gerumas, kurie visiems daiktams duoda pradžia, labai teisingai vadinami gamta, kuriai niekas negali pasipriešinti, nes niekas neįstengia pašalinti Dievo tvarkos arba sustabdyti veikimo priešasčių, kurios egzistuoja jo prote nuo amžių ir kurios sukūrė tenai dangų.¹ Taigi pasaulyje egzistuoja įvykių priešastys ir motyvai, kurie iš anksto skirtu laiku duoda savo padarinius; iš tiesų jie stebina ne tuo, kad neturi jokių pagrindų, o tuo, jog tie pagrindai yra patys slapčiausi. Pavyzdžiui, kai iš žemės gelmių medžių arba vynuogienų šaknys tam tikra troškulio galia drėgmę ištraukia ir tam tikru prigimtiniu paskirstymu išnešioja po augalų stiebus, kuriuose sunokina, ji į šakas pakyla ir tai, ko nereikia pastariesiems maitinti, atiduoda lapams bei vaisiams, o kai šie prinoksta, vynuogių sultys liaujasi putoti ir per tam tikrą laiką subrandina mums įprastą vyną. Bet jeigu slaptu Dievo potvarkiu tam tikruose gamtos kanaluose suvirškinta ir subrandinta drėgmė iš karto netikėtai tampa vynu, tai yra tikras stebuklas, nes dieviškojo potvarkio aukštuma pranoksta mūsų supratimo galią.

Tačiau, pasak išmintingo žmogaus, „įveikti reikia nežinią tamsią, tada žmonėms neliks kuo stebėtis“ (Boethius 2000: 199 [IV, V]). Tuo aš nemažinu tikėjimo Dievo daromais stebuklais ir kviečiu ne abejoti jų tikrumu, o tik visiškai nusižeminus garbinti ir žavėtis dieviškųjų „turtų, išminties ir pažinimo gelme“ (Rom 11, 33), suprantant, kad „Dievo kvailybė išmintingesnė už žmones“ (1 Kor 1, 25). Juk iš tiesų žmogiškasis silpnumas linkęs daug kur klysti, o angeliškasis arba dieviškasis tobulumas daiktus suvokia tik taip, kaip jie iš tikrųjų yra.

13 SKYRIUS

KODĖL DIEVAS MALONĖJA ŽENKLAIS ĮSPĖTI SAVO KŪRINIUS?

Dievo gailėstingumas kartais pasireiškia tuo, kad mus, neišmanėlius, jis kartais savo ženklais perspėja. Jei tik kometa pasirodo, tikima, kad artėja komicijos. Ar tau nežinomi šie žodžiai: „žemės karalystes keičianti kometa?“ (Lucan 63: Lib. 1, 529).

Tas, kuris nors truputį yra susipažinęs su respublikos istorija, negali nežinoti, kokie ženklai rodėsi tada, kai Italijai grėsė pražūtis. Istorikų knygos, kuriose apie įsimintinus dalykus rašoma, yra pripildytos pranašingų ženklų ir įvykių.

Galop tu negali užginčyti, kad Elijo ir Eliziejaus laikais buvo pasirodę daugybė tikėjimo ir dorybės ženklų. Ninevijos gyventojai Jonos pamoksluose atgailavo, paskatinti atskleistų ženklų (Mt 12, 41). Juk naikinamas netikėjimas ženklų akivaizdumu, o silpnas tikėjimas stiprinamas. Iš čia klausimas: „Kokį ženklą mums galėtum duoti?“ (Jn 2, 18) ir teiginys, kad „žydai reikalauja stebuklų, graikai ieško išminties“ (1 Kor 1, 22).

Literatūra

- Areopagite Pseudo-Dionysius. 1991. *De Coelesti Hierarchia; de Ecclesiastica Hierarchia; de Mystica Theologia; Epistulae*. Publisher: De Gruyter. Prieinamas internete: <http://dysinger.stjohnsem.edu/@texts/0500_dion_aer/05_letters.htm> [žiūrėta 2023 m. liepos 17 d.].
- Augustini, Aurelii S. 1863. De Civitate Dei Contra Paganos, Migne J.-P., Parisiis (ed.). *Opera Omnia: Patrologiae Latinae Elenchus* PL 41. Prieinamas internete: <<http://www.augustinus.it/latino/cdd/index2.htm>> [žiūrėta 2023 m. liepos 17 d.].
- Boethius Anicius Manlius Severinus. 2000. *Filosofijos paguoda*. Iš lotynų k. vertė L. Lozuraitytė. Vilnius: Alma littera.
- Capella Martianus. 1977. *The marriage of Philology and Mercury*. Publisher: Columbia University Press. Prieinamas internete: <<https://archive.org/details/martianvscapella00martuoft/page/328/mode/1up>> [žiūrėta 2023 m. liepos 17 d.].
- Lucan, Marcus Annaeus. 63 m. po Kr. *Belli Civilis sive Pharsalia*. Prieinamas internete: <<http://www.thelatinlibrary.com/lucan/lucan3.shtml>> [žiūrėta 2023 m. liepos 19 d.].
- Platonas. 1995. Timajas. Iš senosios graikų k. vertė Naglis Kardelis. *Timajas. Kritijas*: 47–159. Vilnius: Aidai.
- Trankvilas, Gajus Svetonijus. 2008. *Dvylikos cezarių gyvenimas*. Iš lotynų k. vertė Janina Mažiulienė. Vilnius: Gimtasis žodis.

Nuorodos

- ¹ Pat 3, 19–20. *Išmintimi Viešpatys padėjo žemės pamatus; supratimu dangų padarė...*

Iš lotynų kalbos vertė prof. dr. Gintautas VYŠNIAUSKAS,
nepriklausomas tyrėjas

Versta iš: *Ioannis Saresberiensis episcopi Carnotensis Policratici sive De nugis curialium et vestigiis philosophorum libri 8*; recognovit et prolegomenis, apparatus critico, commentario, indicibus instruxit Clemens C. I. Webb. 1909. Oxonii E Typographeo Clarendoniano. Prieinamas internete: <<https://archive.org/details/ioannissaresberi01johnuoft/page/n13/mode/2up>> [žiūrėta 2023 m. liepos 17 d.].